

FİKRİ VE SİNÂİ HAKLAR BÜLTENİ

FİKRÎ MÜLKİYETE KONU MALLARIN CEBRÎ İCRASI

BU SAYIDA

FİKRÎ MÜLKİYET

FİKRÎ MÜLKİYETE KONU MALLARIN CEBRÎ İCRA YOLU İLE PARAYA ÇEVİRİLMESİ

FİKİR VE SANAT ESERLERİN HACZİ

ORTAK ESERİN HACZİ

BİRLİKTE ESER SAHİPLİĞİNDE HACİZ

ESERLE BAĞLANTILI HAKLARIN HACZİ

Fikrî haklar, özel hukukun kapsamında yer alan ve malvarlığına ait mutlak haklar arasında bulunan bir hak türüdür. Bu haklar, sahibine münhasır yetkiler tanır. Bu haklar bir eşya olarak değerlendirilemez; bunun yerine gayri maddi malvarlığı unsurları olarak kabul edilirler. Fikrî haklar, fikir ve sanat eserlerini, marka, patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım gibi sinâî hakları içerir. Fikrî haklar, sahiplerine hem kişisel hem de malvarlıksal bazı haklar sağlar.

Malvarlığına ilişkin bu hakların haczi mümkündür. Ancak, eşya niteliğinde olmayan fikrî hakların haczinde hangi hükümlerin uygulanacağı ve bu hakların paraya çevrilme yöntemlerine dair hem ilgili mevzuatta hem de İcra ve İflas Kanunu'nda ayrıntılı bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple, bu çalışmamızda öncelikle fikrî haklar hakkında genel bir bilgi verilecek, ardından bu hakların haczi ve paraya çevrilmesi konuları detaylı olarak ele alınacaktır.

II. FİKRÎ MÜLKİYETE KONU MALLARIN CEBRÎ İCRA YOLU İLE PARAYA ÇEVİRİLMESİ

1. FİKİR VE SANAT ESERLERİN HACZİ

Sahibinin kişisel özelliklerini yansıtan fikir ve sanat eserleri, eser olarak tanımlanır ve eser sahiplerine çeşitli haklar tanır. Eser sahibine tanınan bu hakların niteliği, bu hakların haczedilip edilemeyeceği açısından önemlidir. Çünkü bir hakkın haczedilebilmesi için öncelikle devredilebilir olması gerekmektedir. Fikrî mülkiyet hakları genel olarak devredilebilir olsa da, bu hakların türüne göre farklı değerlendirmeler yapılmalıdır. Özellikle, maddi bir varlığı olmayan fikrî haklar, ancak kanun tarafından izin verilirse devredilebilir.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, eser sahibine verilen hakları manevi ve mali haklar olarak ikiye ayırır. Manevi haklar, kanunun 14-17. maddeleri arasında, mali haklar ise 20. maddeden itibaren düzenlenmiştir. Eser sahibine sağlanan mali haklar, işleme, çoğaltma, yayma, temsil ve umuma iletim gibi hakları içerir. Bu hakların haczedilebilirliği, manevi ve mali haklar açısından ayrı ayrı ele alınmalıdır.

Kişisel haklar genellikle devredilemez ve bu nedenle haczedilemezler. Eser sahibine tanınan manevi haklar, doğrudan doğruya eser sahibinin kişiliğine bağlıdır ve bu yüzden devredilemezler; dolayısıyla bu hakların haczi de mümkün değildir.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 19. maddesi, eser sahibinin ölümünden sonra belirli kişilere hakların kullanımı hakkında yetki verse de, bu hakların üçüncü kişilere devredilmesini içermez. Bu düzenleme, yalnızca eser sahibinin ölümünden sonra haklarının korunmasına yönelik bir tedbirdir ve bu hakların haczine izin vermez.

Mali haklar açısından ise, haciz genellikle mümkündür. Ancak, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, alenileşmiş (kamuya sunulmuş) ve alenileşmemiş (kamuya sunulmamış) eserler arasında bir ayrım yapmaktadır. Kanun'un 7. maddesi, bir eserin hak sahibinin izniyle kamuya sunulmuş olması durumunda alenileşmiş sayılacağını belirtir.

Ancak, Kanun'un 61. maddesi, eser sahibinin veya mirasçılarının mülkiyetinde olan henüz alenileşmemiş eserlerin haczedilemeyeceğini düzenler. Bu durumda, eser üçüncü bir kişinin mülkiyetine geçtiğinde, kanun bu sınırlamayı uygulamaz; dolayısıyla eser, sahibinin izniyle kamuya sunulmamış olsa bile, üçüncü bir kişiye devredildiğinde dolaylı olarak alenileşmiş kabul edilir.

1.1. Alenileşmemiş Eserler Açısından

Bir fikir ürünü olarak eser, alenileşmeden önce sahibinin kişisel varlık alanına dahil kabul edilir ve bu nedenle şahsi varlıkla ilgili hakların haczi mümkün olmamalıdır. Bu düşünceye paralel olarak, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 61. maddesi, alenileşmemiş bir eserin aslı ile müsveddeleri üzerindeki mali hakların ve bu haklardan doğan para dışındaki alacakların haczedilemeyeceğini belirtir. Kanuna göre, eser kamuya sunuluncaya kadar oluşturma aşamasındadır ve bu aşamada haczedilmesi, sahibinin rızasına aykırı olarak eserin kamuya sunulması anlamına geleceğinden, sahibinin manevi haklarına bir saldırı sayılır.

Alenileşmemiş eserler için kural olarak, bu eserlerin mali haklarının haczi mümkün değilken, kanun koyucu sinema eserleri için bir istisna getirerek, bu tür eserlerin mali haklarının, eser alenileşmemiş olsa bile haczedilebileceğini belirtmiştir. Bu istisna, sinema eserlerinin yapısı gereği alenileşmemiş olsa bile birçok kişinin bilgisi ve katılımıyla oluşturulmuş ve tamamlandığında ticarete hazır hale gelmiş olmasına dayanır. Bu nedenle, sinema eserlerine ilişkin mali haklar, diğer eserlerden farklı olarak, alenileşmeden önce de haczedilebilir.

Ancak, bu durumda bile yalnızca mali hakların haczedilebileceği belirtilmiştir. Sinema eserinin sahibi, eserin tamamlanmasından sonra bile eseri kamuya sunmamaya karar verebilir ve bu durumda, mali hakların haczi bir sonuç doğurmayabilir.

Kanunun 61. maddesi, alenileşmemiş eserin mali haklarına ilişkin hukuki işlemlerden doğan para dışındaki alacakların da haczedilemeyeceğini belirtir. Bu hükümden, mali hakların konu olduğu hukuki işlemlerden doğan ve doğacak para alacaklarının haczinin mümkün olduğu anlaşılır.

Örneğin, bir kitabın çoğaltma hakkının devri karşılığında alınan ücretin haczi mümkündür. Ancak, para dışındaki alacak haklarının haczi konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, Kanun'un lafzı açık olup, para dışındaki tüm alacak hakları hüküm kapsamında değerlendirilmelidir. Diğer bir görüşe göre ise, hükmün katı bir şekilde yorumlanmaması ve bazı durumlarda para dışındaki alacakların da haczedilebileceği kabul edilmelidir.

Bu durum, genel olarak haczin ne şekilde belirlendiği konusundaki yaklaşımla çözülebilir. Türk hukukunda kural olarak maddi değeri olan her şeyin haczi mümkündür; ancak manevi haklar haczedilemez. Bu nedenle, mali hakların konu olduğu hukuki işlemlerden doğan alacakların maddi değerinin öne çıktığı durumlarda haczi mümkün olmalıdır. Ayrıca, 61. maddenin 3. bendinde haczi yasaklanan şey, alenileşmemiş eserin mali haklarını konu alan hukuki işlemlerden doğan para dışındaki alacak haklarıdır. Böyle bir alacak hakkının kaynağı hukuki işlem dışında bir şey ise, bu yasak uygulanamaz. , Kanun'un 61. maddesindeki sınırlamanın tamamlanmamış eserleri kapsamadığı ve yalnızca tamamlanmış ancak alenileşmemiş eserler için geçerli olduğu kabul edilmelidir.

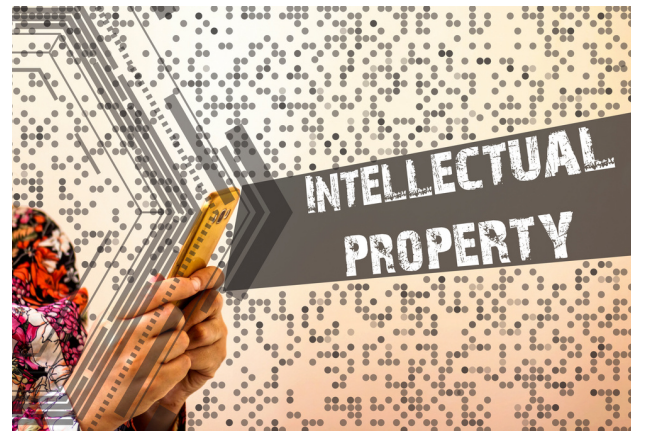
1.2. Alenileşmiş Eserler Açısından

- Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun (FSEK) 62. maddesi, alenileşmiş eserler üzerindeki malî hakların haczine dair hükümler içermektedir. Bu maddeye göre, eserin sahibinin manevî menfaatlerine zarar vermemek şartıyla alenileşmiş bir esere ilişkin malî haklar haczedilebilir. Ayrıca, eser sahibinin malî haklara ilişkin yaptığı hukuki işlemlerden doğan para alacaklarının haczi de mümkündür.
- Alenileşmiş bir eser üzerindeki malî hakların haczinde, eserin sahibinin manevî menfaatlerinin zarar görmemesi esastır. Örneğin, haciz sırasında eserin sahibinin izni olmaksızın adının belirtilmemesi veya eser üzerinde değişiklik yapılması, sahibinin manevî haklarını ihlal eder. Bu nedenle, haciz işlemleri esnasında bu hakların korunması önemlidir. Ayrıca, yalnızca eser sahibi tarafından kullanılan malî hakların haczedilebileceği de belirtilmektedir.

- FSEK, malî hakların konu olduğu hukuki işlemlerden doğan para alacaklarının haczinin mümkün olduğunu açıkça düzenlemektedir. Ancak, bu alacakların haczi, senede bağlanıp bağlanmama durumuna göre farklılık gösterir. Para alacağı bir kambiyo senedine bağlanmışsa haciz, İcra ve İflas Kanunu'nun 88. maddesi uyarınca senede fiilen el konularak gerçekleştirilir. Eğer para alacağı senede bağlanmamışsa haciz, İcra ve İflas Kanunu'nun 89. maddesine göre yapılır.
- Alenileşmiş eser üzerindeki çoğaltma, işleme, yayma gibi malî hakların haczinde uygulanacak prosedür konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bazı yazarlar, İcra ve İflas Kanunu'nun 94. maddesinin birinci fıkrasının bu durumda uygulanması gerektiğini savunurken, diğerleri bu maddenin sadece intifa hakkı için geçerli olduğunu ve diğer hakları kapsamayacağını ileri sürmektedir. Ancak, malî hakların haczinde 94. maddenin kıyasen uygulanabileceği görüşü de savunulmaktadır.
- Bu durumda, icra memuru, borçlunun konut veya işyerinde hacze konu hakkın niteliği ve içeriğini belirten bir tutanak tutmalı ve ilgili meslek birliklerine ve yayın evlerine bildirimde bulunmalıdır.

- Eser üzerindeki malî haklara ilişkin lisans verilmesinin hacze etkisi, lisansın türüne bağlıdır. İnşai lisans hakkı sahibinin cebri icra sırasında bu hakkını koruma amacıyla istihkak davası açabilmesi mümkündür. İnşai olmayan lisans hakkı sahiplerinin ise yalnızca eser sahibine başvurabileceği ve istihkak davası açamayacağı kabul edilmektedir. İnşai lisans hakları, intifa haklarına benzetildiği için daha geniş bir koruma sağlar ve bu haklar herkese karşı ileri sürülebilir.
- Malî hakların hacizden önce devredilmesi durumunda, bu hak sahiplerinin istihkak davası açma hakkı vardır. Ancak, bu devir işlemlerinin hacizden korunmak amacıyla kötü niyetli olarak yapılması ihtimaline karşı, devrin gerçekten hacizden önce yapıldığının resmi belgelerle ispat edilmesi gerekmektedir. İspat yükümlülüğü yerine getirilmediği takdirde, İcra ve İflas Kanunu'nun 97. maddesi gereğince istihkak davası açılması zorunlu hale gelir.
- FSEK'in 62. maddesi, malî hakların haczinde, güzel sanat eserlerine ilişkin kalıp ve çoğaltma vasıtaları ile mimarlık eserleri hariç diğer güzel sanat eserlerinin asıllarının, müzik, ilim ve edebiyat eserlerinin müsveddelerinin zilyet olan kimselerden geçici olarak alınabileceğini düzenlemektedir.
- Ancak, bu süreçte zilyedin işi engellenmemelidir. Eğer bu kalıp veya çoğaltma vasıtaları eser sahibine değil de üçüncü şahsa aitse, bu hükmün uygulanması mümkün değildir. Üçüncü şahsın mülkiyetindeki mallar geçici dahi olsa terk edilemez.

Sonuç olarak, FSEK'in 62. maddesi, alenileşmiş eserler üzerindeki malî hakların haczine dair önemli düzenlemeler içermekte ve eser sahibinin manevî haklarının korunması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, haciz işlemlerinde dikkat edilmesi gereken hususlar, eser sahibinin haklarının zarar görmemesi için belirli sınırlamalar getirmektedir.

2. ORTAK ESERİN HACZİ

2.1. Ortak Eser Sahipliği

- Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun (FSEK) 9. maddesi, ortak eser sahipliğini düzenler. Ortak eser, birden fazla kişinin işbirliğiyle ortaya çıkan ve kısımlara ayrılabilen eserleri ifade eder.
- Kanun'a göre, birden fazla kişi tarafından vücuda getirilen eserin kısımları bağımsız olarak değerlendirilebilir ve her bir kişi, ortaya koyduğu kısmın sahibi sayılır.
- Bu özellik, ortak eserin paylı mülkiyete benzer bir yapıya sahip olduğunu gösterir, ancak burada her bir eser sahibi, sadece kendi oluşturduğu kısım üzerinde mülkiyet hakkına sahiptir.

2.2. Eserlerin Bağımsız Kısımları

- Ortak eserin bileşenleri, ekonomik olarak bağımsız bir şekilde değerlendirilebilir ve telif haklarına konu olabilir.
- Her bir eser sahibinin, kendi oluşturduğu kısım üzerinde tasarruf etme yetkisi bulunur. Ancak, eserin tamamı üzerinde ya da diğer eser sahiplerinin haklarını etkileyebilecek tasarruflar için tüm eser sahiplerinin ortak kararı gerekmektedir.

2.3. Ortak Eserlerde Karar Alma ve Sözleşmeler

- FSEK'in 9. maddesi, ortak eser sahiplerinin eserin değiştirilmesi, yayımlanması veya mali hakların kullanımı konularında diğerlerinin iştirakini talep edebileceğini belirtir. Taraflar arasında farklı bir düzenleme yapılmamışsa, her bir eser sahibi bütün eserin değiştirilmesi, yayımlanması veya mali hakların kullanımı için diğerlerinin onayını isteyebilir.
- Diğer taraf, makul bir sebep olmaksızın iştirak etmezse, mahkeme tarafından izin verilebilir. Sözleşme ile düzenlenmeyen durumlarda, paylı mülkiyete ilişkin hükümler kıyasen uygulanabilir.

2.4. Ortak Eserlerde Haciz ve Paraya Çevirme

- Ortak eserde, bir eser sahibinin şahsi borcu nedeniyle haciz uygulanabilir. Ortak esere ilişkin olarak, paylı mülkiyete benzer bir yapı söz konusu olduğundan, Türk Medeni Kanunu'nun 688. maddesi uyarınca paylı mülkiyete tabi payların haczi mümkündür. Ortak eserlerde de her bir eser sahibinin kendi oluşturduğu kısım üzerinde mülkiyet hakkı bulunur ve şahsi borçlar nedeniyle bu kısımların haczi mümkündür.
- İcra ve İflas Kanunu'nun 121. maddesi, haczin paraya çevrilmesi sürecini düzenler. Bu maddeye göre, icra mahkemesi, öncelikle ilgili kısmın eserden ayrılmasına ve sonrasında bu kısmın paraya çevrilmesine karar verir. Bu süreç, eserin niteliğine zarar vermeksizin yürütülür.
- Sonuç olarak, FSEK'in 9. maddesi, ortak eser sahipliği, eserlerin bağımsız kısımları, karar alma süreçleri ve haciz durumlarını kapsamlı bir şekilde düzenler. Ortak eserlerin tasarrufu ve haklarının korunması, bu düzenlemelerle sağlanmaktadır.

MC LEGAL

METİN-ÇİÇEK AVUKATLIK ORTAKLIĞI

3. BİRLİKTE ESER SAHİPLİĞİNDE HACİZ

- Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun (FSEK) 10. maddesi, birlikte eser sahipliğini düzenler. Bu düzenlemeye göre, birden fazla kişi ortak çaba ile bir eser meydana getirdiğinde ve bu eser ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa, eserin sahipliği, eseri oluşturan tüm kişilere aittir. Birlikte eser sahipliğinde, her bir kişi, eserin bir bütün olarak kabul edilen kısmında pay sahibidir ve eserin kısımları tek başına eser niteliği taşımamaktadır.

3.1. Kanuna Dayanan ve Anlaşmaya Dayanan Eserler

- Birlikte eser sahipliği hem kanuna hem de anlaşmaya dayanabilir. Sinema eserleri gibi örneklerde, bu durum kanuna dayalı olarak düzenlenmiştir. Eserin, bir elbirliği mülkiyeti şeklinde ortaya çıktığı kabul edilir ve adi şirkete ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanabilir. Ancak, adi şirket bir sözleşmeye dayanırken, birlikte eser sahipliği maddî bir fiil içermektedir.

3.2. Birlikte Eser Sahipliğinde Mülkiyet ve Tasarruf Hakları

- Birlikte eser sahipliği durumunda, eser sahipleri eserin tamamı üzerinde mülkiyet hakkına sahiptir, ancak eserin tamamı üzerinde tek başına tasarruf yetkileri yoktur. Eser sahiplerinden birinin hakkını üçüncü bir kişiye devretmesi mümkün değildir. Eser üzerindeki tasarruf işlemleri için tüm sahiplerin ortak karar vermesi gerekmektedir.

3.3. Haciz ve Borçlar

- Birlikte eser sahipliğinde bir eser sahibinin şahsi borçları nedeniyle eserin veya üzerindeki mali hakların haczi konusunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Elbirliği mülkiyeti ve adi şirkete ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması gerektiği öne sürülmektedir.
- Türk Borçlar Kanunu'nun 344/3 maddesi, ortaklardan birinin hissesinin haczedilmesi durumunda şirketin sona ereceğini belirtir. Ancak, bu hükmün birlikte eser sahipliğine uygulanamayacağı, çünkü eserin satılmasının tüm sahiplerin onayını gerektirdiği kabul edilmektedir. Elbirliği mülkiyetine ilişkin hükümler gereği, tasarruf işlemleri için ortakların oybirliği ile karar vermesi gerekmektedir.

3.4. Haciz ve Paylı Mülkiyet

- Birlikte eser sahipliğinde eserin tamamının tasarrufu için tüm sahiplerin karar vermesi gerektiği için, bir eserin yalnızca bir kısmının haczi genellikle mümkün değildir. Eserin kısımlara ayrılması ve bu kısımların haczi de eserin niteliği gereği zordur. Eser üzerindeki mali hakların haczi ise, bu hakların doğrudan paraya çevrilmesini içermez.
- Eser sahibinin şahsi borçları nedeniyle haciz uygulanacaksa, genellikle gelir üzerinden haciz yapılabilir. Eğer bu gelir yeterli değilse veya mevcut değilse, FSEK'in 64. maddesi kıyasen uygulanarak borçlu eser sahibinin payına karşılık gelen miktar ödenerek ortaklıktan çıkarılması ve haczin tasfiye payı üzerinden devamı sağlanabilir.
- Sonuç olarak birlikte eser sahipliği durumunda, eserin bir bütün olarak kabul edilmesi ve her bir eser sahibinin eserin tamamı üzerindeki ortak hakları, haciz işlemlerini karmaşık hale getirebilir. Eser sahipliğinin ve mali hakların haczinde, ortaklık yapısının ve hukukî düzenlemelerin dikkate alınarak hareket edilmesi gerekmektedir. Eser üzerindeki mali haklar, hukuki işlemlerden elde edilen alacak haklarının haczi açısından ise herhangi bir sorun bulunmamaktadır.

4. ESERLE BAĞLANTILI HAKLARIN HACZİ

Bağlantılı haklar, mevcut bir eserin kitlelere ulaşmasında aracılık eden ve bu anlamda fikrî bir emek harcayan kişilere tanınan haklardır.

Bu haklar, eser sahibinin haklarına zarar vermeden ve onun rızasıyla kullanılan haklardır. Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği'nin 4. maddesine göre, bağlantılı haklar şunları içerir:

- Eserin özgün biçimde icra edilmesi veya icrasına katılma,
- İcranın veya seslerin ilk defa tespit edilmesi,
- Yayınlama, çoğaltma, kiralama gibi haklar,
- Kamuya açık yerlerde temsil suretiyle faydalanma hakları.

Bağlantılı haklar, mutlak haklar arasında yer alır ve sahibine münhasır yetkiler tanır.

Ancak, bu haklar eser sahibinin haklarını sınırlayamaz veya değiştiremez. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na (FSEK) göre, bağlantılı hak sahipleri arasında icracı sanatçılar, fonogram yapımcıları ve radyo-televizyon kuruluşları bulunmaktadır.

FSEK ve Yönetmelik'te bağlantılı hakların devrine ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Yönetmeliğin 23. maddesi, bağlantılı hakların devrinde FSEK'in genel hükümlerinin uygulanacağını belirtir. Bu bağlamda:

- Manevi Haklar: FSEK'in 19. maddesi kıyasen uygulanarak, manevi hakların devri ve dolayısıyla haczi mümkün değildir.
- Mali Haklar: İcracı sanatçıların mali haklarının uygun bir bedel karşılığında yapımcıya devredilebileceği belirtilmiştir. Bu, yalnızca yapımcıya devrin mümkün olduğunu ve üçüncü şahıslara devrin mümkün olmadığını ifade eder. Ancak, mali hakların devri FSEK'in 48. maddesi kıyasen uygulanarak, bağlantılı hak sahiplerinin mali haklarının da devri mümkün olabilir. Bu durumda, mali hakların haczi de mümkündür.

Devri mümkün olan bağlantılı hakların haczi açısından:

- İcra ve İflas Kanunu'nun 94. maddesinin kıyasen uygulanması gerekmektedir. Bu madde, mali hakların hacziyle ilgili düzenlemeleri içerir ve bu düzenlemelere uygun olarak haciz işlemi gerçekleştirilmelidir.

Bağlantılı haklar, mevcut eserin yayılmasına katkıda bulunan kişilere tanınan haklardır ve bu hakların devri ve haczi, FSEK ve İcra ve İflas Kanunu'nun genel hükümlerine göre değerlendirilmelidir. Manevi hakların devri ve haczi mümkün değildir, ancak mali hakların devri ve haczi mümkündür. Mali hakların haczinde, İcra ve İflas Kanunu'nun ilgili hükümleri kıyasen uygulanmalıdır.

III. FİKRİ MÜLKİYETE KONU MALLARIN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

Fikrî mülkiyete konu malların haczi ve paraya çevrilmesi süreci, taşınır ve taşınmaz mallardan farklı bir niteliğe sahip olduğundan özel düzenlemeler gerektirir. Bu süreçte dikkate alınması gereken temel hususlar şunlardır:

1. HACİZDEN SONRA SATIŞ TALEP SÜRESİ

İcra ve İflas Kanunu'na (İİK) göre, taşınır mallar için hacizden itibaren 6 ay, taşınmaz mallar için ise 1 yıllık süre öngörülmektedir. Ancak, fikrî mülkiyet hakları taşınır veya taşınmaz mal olarak sınıflandırılmadığından, bu haklara ilişkin hacizden sonra ne kadar süre içinde satış talep edilebileceği konusunda öğretide çeşitli görüşler bulunmaktadır.

- Taşınır Hükmünde Kabul: Öğretide, İİK'nin 106. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan alacak haklarının taşınır hükmünde kabul edileceğine dair düzenlemenin kıyasen uygulanabileceği savunulmuştur. Bu görüşe göre, fikrî mülkiyet hakları taşınır mallar gibi düşünülmeli ve taşınmaz mallardan önce paraya çevrilmelidir.

2. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ PARAYA ÇEVİRİLMESİ

Fikrî mülkiyet haklarının paraya çevrilmesi, eşya niteliği taşımayan ve değerleri tespit edilmesi güç olan bu hakların özgün niteliklerinden ötürü İİK'de açıkça düzenlenmemiştir. Ancak öğretide, İİK'nin 121. maddesinin bu hakların paraya çevrilmesinde uygulanabileceği konusunda görüş birliği vardır.

- İİK'nin 121. Maddesi: Bu madde, "bir intifa hakkı, taksim edilmemiş bir miras, bir şirket yahut iştirak halinde tasarruf olunan bir mal hissesi gibi" nevi mal varlıklarının satışında icra müdürüne, icra mahkemesinden nasıl satış yapılacağına dair danışma yetkisi tanır. Bu düzenleme, fikrî mülkiyet hakları için de geçerli olabilir.

3. SATIŞIN ŞEKLİ VE İLGİLİLERİN DİNLENMESİ

- **Satış Usulü:** İcra ve İflas Kanunu'nun 12. maddesi uyarınca, icra müdürü fikrî mülkiyete konu malın satış usulü konusunda icra mahkemesine danışacaktır. İcra mahkemesi, borçlu eser sahibi, haczi koyduran alacaklılar ve varsa lisans hakkı sahiplerini dinleyerek satışın nasıl yapılacağına karar verecektir. Rehinli haklarda, rehinli alacaklılar da dinlenmelidir.
- **Tedbirler ve Satış Şekli:** İcra mahkemesi, ilgilileri dinledikten sonra açık artırma yoluyla satışa karar verebilir, bir memur tayin edebilir veya gerekli diğer tedbirleri alabilir. Açık artırma yerine pazarlık yoluyla satışa karar verilmesi durumunda, İİK'nin 119. maddesinde düzenlenen şartların aranmasına gerek kalmayacaktır.

Sonuç olarak fikrî mülkiyet haklarının haczi ve paraya çevrilmesi süreci, taşınır ve taşınmaz mallardan farklı olarak özel bir düzenleme gerektirir. İİK'nin 106. ve 121. maddeleri kıyasen uygulanarak, bu hakların paraya çevrilmesi süreci, ilgililerin dinlenmesi ve uygun satış usulünün belirlenmesi esasıyla yürütülmelidir.

IV. SONUÇ

Fikrî mülkiyet haklarının haczi ve paraya çevrilmesi konusundaki tartışmalar, bu hakların gayri maddî niteliklerinden dolayı mevcut yasal düzenlemelere nasıl uyarlanacağına dair önemli meseleleri kapsamaktadır. İşte bu konudaki bazı temel sonuçlar:

1. Fikrî Hakların Niteliği ve Haciz Uygulamaları:

- Fikrî haklar, gayri maddî malvarlığı unsurları içinde yer aldıkları için eşya olarak değerlendirilemezler. Bu nedenle, fikrî mülkiyete konu malların haczinde İcra ve İflas Kanunu'nun taşınır ve taşınmaz mallara ilişkin hükümleri doğrudan uygulanamaz.
- Fikrî hakların haczinde hangi hükümlerin uygulanacağı konusunda tartışmalar vardır. Öğretide, fikrî hakların paraya çevrilmesinde özel düzenlemeler ve kıyasen uygulanabilecek hükümler üzerine yoğunlaşmaktadır.

2. Eserlerin Alenileşmesi ve Haczi:

- Fikir ve sanat eserlerinin haczi açısından, eserin alenileşmiş olup olmadığına göre bir ayırım yapılmalıdır. Alenileşmemiş eserlerin haczi mümkün olmamalıdır.
- Alenileşmiş eserler için, eserin aslı, müsveddeleri ve çoğaltılmış nüshalarının yanı sıra eser üzerindeki malî hakların haczi mümkündür. Malî hakların haczinde İcra ve İflas Kanunu'nun 94. maddesi uygulanacak ve bu haklar, sahibinin nezdinde tutulan bir tutanakla değerinin belirlenmesi yoluyla haczedilecektir.

3. Lisans Hakları ve İstihkak Davası:

- Eser üzerinde lisans hakkı bulunması durumunda, lisansın türüne göre bir ayırım yapılmalıdır. İnhisari lisans hakkı sahiplerinin hakları, eser sahibine bağlı olarak devredilirken; inhisari olmayan lisanslarda böyle bir durum söz konusu olamaz.
- İnhisari lisans hakları sahiplerinin istihkak davası açma hakkı yoktur, ancak sözleşmenin diğer tarafı olan eser sahibine başvurulabilir.

4. Ortak Eserler ve Birlikte Eserler:

- Ortak eserlerde, eserin niteliğine zarar vermeksizin kısımlara ayrılabilmesi nedeniyle paylı mülkiyete ilişkin hükümler uygulanabilir. Bu bağlamda haciz mümkündür.
- Birlikte eser sahipliğinde ise eser üzerinde elbirliği ile mülkiyet hakkı bulunur. Bu nedenle, eserin ancak tasfiye payı üzerinden haczi mümkündür.

5. Bağlantılı Hakların Haczi:

- Fikir ve sanat eserlerine bağlantılı haklar, eser sahibine malî haklar tanır. Bu hakların haczi de Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun genel hükümlerinin kıyasen uygulanmasıyla mümkündür.

6. Paraya Çevrilme ve Satış Usulü:

- Fikrî hakların paraya çevrilmesinde İcra ve İflas Kanunu'nun 121. maddesi uygulanır. İcra mahkemesi, paraya çevrilme usulüne karar vermelidir.
- Satış talebinde bulunma süresi ve satışta tertip açısından, bu haklar taşınır gibi değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, satış . süresi ve tertip kuralları açısından taşınır mallara benzer bir yaklaşım benimsenebilir.

MC LEGAL

METİN ÇİÇEK AVUKATLIK ORTAKLIĞI